

wyniki najnowszych osiągnięć psychologii i psychiatrii oraz nauk socjologicznych. Nie waha się także sięgać do literatury pięknej oraz życiowych obserwacji. Wprawdzie w spisie bibliograficznym Autor podaje tytuły 60 pozycji z zakresu omawianej przez niego problematyki, ale nie wydaje się, aby z nich za wiele korzystał. Są to raczej jego własne przemyślenia. Nie oznacza to, że nie są one także inspirowane dotychczasowym dorobkiem teologów moralistów i badaczy dyscyplin pokrewnych.

Szczupłość miejsca nie pozwala na szersze i dogłębnierze omówienie dzieła ks. S. Witka, co podejmą zapewne inne czasopisma. Niezależnie jednak od tego znajdzie ono uznanie u adresatów, zwłaszcza ze względu na praktyczne i zawsze poszukiwane w duszpasterstwie uwagi, jakie zawiera.

Kraków—Częstochowa

KS. JAN KOWALSKI

RENÉ LATOURELLE, *L'accès à Jésus par les Évangiles — histoire et herméneutique*, Paris—Tournai—Montréal 1978, ss. 272.

Problemowi dostępu przez Ewangelie do Jezusa historii poświęcono w ostatnim ćwierćwieczu wiele (ok. dwustu) różnych, większych lub mniejszych rozpraw. Niezwykle żywe zainteresowanie się tym problemem zarówno katolickich jak i protestanckich autorów pozostaje w związku z propozycją nowych metod badawczych i założeń przy krytyce tekstu Ewangelii, egzegezie i hermeneutyce biblijnej, a mianowicie metody „historii form” (Formgeschichte) i m. „historii redakcji” (Redaktiongeschichte). Szczególniej zaś na rozbudzenie tego zainteresowania i wzmożenie odnośnych dyskusji oraz polemik wpłynęło stanowisko zmarłego niedawno, głośnego teologa protestanckiego, Rudolfa Bultmanna, który w różnych swych pracach forsuje opinię, iż Ewangelie nie mówią nam o Jezusie historii lecz podają tylko kerygmat o Chrystusie wiary.

Olbrzymia literatura przedmiotu, o którym mowa, powiększyła się o dalszą, poważną pozycję: dzieło profesora teologii fundamentalnej na Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie, René Latourelle'a pt. *Dostęp do Jezusa poprzez Ewangelię — historia i hermeneutyka*. W dziele tym stara się wybitny teolog jezuicki, autor szeregu cennych dzieł, tłumaczonych na różne języki, odpowiedzieć na pytanie: jaki stosunek istnieje między Chrystusem Ewangelii wyznawanym jako Mesjasz, Pan, Syn Boży, a Jezusem historii, prorokiem z Nazaretu otaczanym przez tłumy entuzjastów, a następnie odepchniętym i skazanym na śmierć przez przywódców swego narodu? Stara się — przy zastosowaniu nowoczesnych metod i osiągnięć badawczych — wykazać, że jakkolwiek prawdą jest, iż dostęp do postaci Jezusa mamy tylko poprzez świadectwo pierwotnych wspólnot chrześcijańskich, nie ulega jednak wątpliwości, że Jezus przedstawiony przez Ewangelie odpowiada w istocie rzeczywistości historycznej Jezusa z Nazaretu.

Tok rozważań autora jest następujący: Po wstępnych uwagach o ścisłym związku sposobu rozstrzygnięcia problemu będącego tematem rozprawy z zagadnieniem wiarygodności chrystianizmu, podaje on w pierwszej części swego dzieła (s. 29—100) zarys historii krytyki ewangelicznej. Charakteryzuje przy tym założenia hermeneutyczne i metody badawcze oraz poglądy głównych przedstawicieli różnych kierunków tej krytyki (autorów protestanckich: H. S. Reimarus, M. Kählera, W. Wrede'go, R. Bultmanna, J. Jeremiasa, E. Käsemanna, G. Bornkamma, J. M. Robinsona, E. Fuchsa, G. Ebelinga, W. Pannenberg, J. Moltmanna — oraz teologów katolickich: W. Kaspera, H. Künga, Ch. Duquoca i E. Schillebeeckxa). Dodaje tu też uwagi o linii rozwojowej egzegezy katolickiej

oraz o współczesnych chrystologiach różnych autorów katolickich i protestanckich.

W drugiej części rozprawy (s. 103—129) precyzuje Latourelle zasady metodologiczne, jakie należy mieć na uwadze przy dociekaniach i snuciu wniosków dotyczących stosunku treści Ewangelii do Jezusa historii.

Trzecia wreszcie, najobszerniejsza część omawianego dzieła (s. 133—239) zawiera dowodzenie prawdziwości tezy o możliwości dostępu poprzez Ewangelię do Jezusa historii. Dowodzenie to uwzględnia różne płaszczyzny: literacką, historyczną, filozoficzną, socjologiczną, psychologiczną i teologiczną. Argumentuje tu autor np. w oparciu o skrupulatną analizę danych dotyczących życiowego środowiska, w którym Ewangelie powstały (Sitz im Leben) oraz o pewne osiągnięcia badawcze w tej dziedzinie twórców metody „historii form” (K. L. Schmidta, M. Dibeliusa, R. Bultmanna) oraz metody „historii redakcji” (Conzelmanna, W. Marksen, W. Trillinga). Wnosi też o prawdziwości dowodzonej przez siebie tezy ze specyficznego języka Ewangelii, a szczególnie z użycia w nich, jak i we wcześniejszych pismach nowotestamentowych, pewnych, kluczowych terminów, świadczących o wierności Jezusowi pierwotnego środowiska kościelnego. Dowodzi dalej historycznej autentyczności Ewangelii (a tym samym historyczności relacji o Jezusie), uwzględniając nowoczesne pojęcie historii w zastosowaniu do dokumentów religijnych z przeszłością oraz stosując do treści Ewangelii ustalone w ciągu ostatniego ćwierćwiecza kryteria takiej autentyczności.

W zakończeniu podaje autor syntetyczne ujęcie swoich dociekań i argumentacji oraz reasumpcję swych wniosków.

Dzieło R. Latourelle'a o przedstawionej szkieletowo tematyce stanowi cenne osiągnięcie naukowe. Zawiera ono wielkie bogactwo wartościowej treści. Ujawnia zarówno niezwykłą wnikliwość i staranność badawczą autora, jak i doskonałą znajomość i opanowanie rozległej problematyki omawianego zagadnienia oraz olbrzymiej, odnośnej literatury. Świadczy też o gruntowności argumentacji w naświetlaniu tego tak trudnego problemu.

*Z dziełem tym winni zapoznać się koniecznie bibliści oraz wykładowcy teologii fundamentalnej.

Kraków

KS. EUGENIUSZ FLORKOWSKI

WYDAWNICTWA
POLSKIEGO TOWARZYSTWA TEOLOGICZNEGO
W KRAKOWIE

NOWOŚĆ

Roman Maria Zawadzki

SPUŚCIZNA PISARSKA

STANISŁAWA ZE SKALBMIERZA

str. 268 + 16 instr.

cena 140 zł